

TANT SE VAL TOT... O NO?

Finalista al

Jordi Arbonès

1

Premi Joan Santamaria de 1967

2

d'acabar l'an "Producció sense possessió" i vinent.
Acció sense imposició
L'Alt Comandament "Evolució sense dominació" després les dis-
minuï Molinera i finalment Lao-Tsé les reduí encara una
mica més. No crec que fessin la xifra de 400.000 ho-
mes per" Som l'absurd animal que demana la pau proper.
Segons s'ingerint alcohol en confortable cau desapar-
de més e i es lleva l'endema que no recorda res nemiques
del Vietnà fora d'un maldecap que l'ha deixat espès.
la versió Som l'absurd animal que creu comprendre-ho tot,
carl per i sovint no comprèn la vergonya d'un rot" la
comunista, perquè l'exerc. Francesc Vallverdú guaita d'in-
posar-hi ordre. Hi ha un matis de distinció, que té in-

Guam, 21 (AP) - El president Johnson i els dirigents del Vietnam del
Sud han donat per finalitzada la conferència amb un co-
municat, en el qual prometen "continuar seriosament la
recerca d'una pau honorable"

Illa de Guam, 20 (AFP) - En una conferència de premsa, Rusk declarà que
res no havia canviat quant a l'actitud de l'adversari.
Els nord-vietnamesos, digué, "no volen participar en ne-
gociacions pacífiques. Són d'una mala fe incorregible.
Per consegüent, cal prosseguir l'acció militar"

Moscou, 20 (AP) - El primer ministre Alexei Kosigin advertí anit que
"la intensificació de l'agressió" al Vietnam, "podria
ésser l'acte més perillós i forassenyat"

NOVA YORK, 20 (Corresponsal) - "El general Westmoreland fa temps que ha-
via demanat un gran augment del total d'homes (exèrcit,
marina i aviació) que havia d'arribar a 550.000 abans

- Un ha cridat d'acabar l'any, amb 29.000 homes més l'any vinent. Viet-
nam. L'Alt Comanament reduí aquestes xifres; després les dis-
minuí McNamara i finalment Johnson les reduí encara una
que qui sap quanta més. Hom creu que fixaren la xifra de 460.000 ho-
mes per a l'any actual i 10.000 més per a l'any proper.
Segons sembla, Westmoreland opinava que calia disposar
amb més efectius per tal d'esberlar les forces enemigues
del Vietnam del Sud. La versió governativa diu que l'augment sols és neces-
sari per a pacificar les regions ja arrabassades als
comunistes, perquè l'exèrcit nadiu no aconsegueix d'im-
posar-hi ordre. Hi ha un matís de diferència, que té im-
portància política (per a la política interna dels Es-
tats Units.) Els mateixos americans ens han assabentat que vint milions de
vietnamesos han estat aplegats a la força en camps de treball a
la part meridional del país, per tal que hom en pugués tenir cu-
rara. Els mateixos americans ens han assabentat que prop de 1400
tones d'explosius cauen diàriament sobre els Vietnam del Nord, en
el qual efectuen un promig de 650 incursions setmanals,
que el tonatge de bombes que hom ha llançat damunt aqueix país
desgraciat ja supera el d'aquelles que es llançaren durant la Se-
gona Guerra Mundial i durant la guerra de Corea. Ningú no ignora
que, a més a més, hom experimenta, tant al nord com al sud del
país, tota una gamma d'armes noves, des dels gasos para-
litzadors a les capses de microbis, passant pel "supernapalm",
per les bombes de fragmentació, pels productes de desfoliació, etc

- Us he cridat per tal de comentar això dels articles sobre els Viet-nam.

M'havia fet seure en aquella butaca de pell, atrotinada i ronyosa, que qui sap quants anys feia que era allà davant l'escriptori, aquella taula de noguera, amb cantoneres tallades, que devia ser tan vella com la butaca i que feia joc amb la cadira de braços, en la qual solia repapar-se, amb les mans entrecreuades damunt l'abdomen, mentre parlava amb els seus subordinats. Les mans li feien d'aturador de la pluja de cendra que anava caient del cigarret que es consumia lentament, penjat a l'extrem de la boca. El fum s'enfilava mandrosament, quasi a ran de galta, i ell mig cloïa una parpella per tal d'evitar que aquell filet-blavós, que semblava sòlid de tan consistent com era, no li irrités l'ull. Gairebé no pipava i encenia un cigarret darrera l'altre. Sols els deixava cremar fins una mica més enllà de la meitat, en successió ininterrompuda, de manera que poques vegades l'havia vist sense aquella mena d'apèndix a la comisura dels llavis.

- Ja heu revisat el material que us vaig fer deixar damunt la vostra taula?

Quan parlava, el cigarret no es movia i la columna de fum s'elevava inalterada, donant la sensació, tanmateix, que s'anava introduint com si fos una agulla metàl·lica en l'aire carregat i espès del despatx.

- Sí, senyor - li vaig contestar.

- I què us en sembla?

Va desentrellar els dits i va fer un lleu gest amb la mà, sense separar el colze del braç de la cadira, indicant-me que agafés un cigarret d'una capseta de cuir repussat, d'un mal gust extraordinari, que formava part, però, del conjunt d'accessoris que cobrien la superfície de l'escriptori: la carpeta, els tinters, el talla-papers, el se-

cant i el porta-blocs, tot marcat pel segell del temps, que en alguns ~~indrets~~ objectes i en determinats indrets havia deixat una empremta llardosa i suada. El contrast el produïa un llum de disseny modern, metal·litzat, la part superior del qual, que feia de pàmpol, semblava la materialització, a escala reduïda, d'alguna de les naus espacials que la fantasia d'alguns il·lustradors dels patufets de "science-fiction" ens han presentat. Aquest llum, el cendrer, enorme, de cristall tallat, i un encenedor Dunhill de taula eren les ~~úniques~~ úniques peces d'una certa singularitat. En un costat, hi havia, també, una pila de carpetes.

Vaig agafar un cigarret. Eren Chesterfields, "king-size", sense filtre. El vaig encendre amb el meu encenedor, un senzill Inco, austriac, que ve a ser un pela-dits una mica evolucionat, però que no falla mai.

- Pense que els americans són uns "criminals de la pau" i que, si els pobles del món, que es consideren lliures i demòcrates i amants de la llibertat i totes aquestes coses, tinguessin una mica de dignitat, haurien de protestar energicament, unint criteris, i no haurien de parar fins a aconseguir que els responsables d'aquesta guerra cruenta fossin jutjats per un tribunal internacional, com ho van ser els "criminals de guerra" nazis.

El senyor Cervera va fer una ganyota, que volia semblar un somriure, però que solament va aprimar-li una mica els llavis en distendress l'extrem oposat al que sostenia el cigarret, i la parpella mig closa s'acabà de cloure del tot.

- Estimats Pons, sou molt jove i la vostra vehemència us fa veure les coses amb una gran ingenuïtat, simplificant pregonament els judicis. Com creieu que es podria realitzar aquesta protesta?

- De què serveix l'ONU? Fins ara que jo sapiga, encara no s'ha plan-

tejat el problema, a nivell dels estats integrants d'aquell organisme, amb un criteri unificador, tot condemnant la intervenció americana, i s'han quedat sempre a mig camí escatint petits problemes de matis. I no es cregui, jo sóc molt escèptic quant a l'eficàcia de l'ONU! Però ara no es tracta de formar pre-judicis, i allò que no s'intenta mai no sabrem si serà eficaç o no. De manera que el silenci de part d'aquests estats membres és un signe de complicitat i una traïció al poble del Vietnam.

- Parleu de la intervenció americana. I què me'n dieu de la intervenció russa?

-Es clar! Hem d'estar amb els uns o amb els altres, oi? S'ha intentat de crear una tercera posició en aquest problema? El Vietnam s'ha convertit en un escaquer. D'un costat els bons i de l'altre els dolents. Però, de fet, els "viets" o els "vietcongs" solament fan el paper de peons. En aquesta partida s'hi juguen els interessos polítics, i econòmics (no l'oblidessim aquest aspecte), dels Estats Units i els del "camp del socialisme". La tercera posició, fóra posar-se al costat del poble vietnamès, tant del del nord, com del del sud. Però, fins ara, això només ho han fet alguns ciutadans civils d'alguns pobles on la gent té un concepte clar de la justícia. Si fins i tot el govern treballista britànic ha aprovat i justificat la bàrbara agressió nord-americana!

El senyor Cervera s'havia posat seriós i, quan em va contestar, després d'un breu silenci, la seva veu era greu.

- Pons, nosaltres no podem fer el Quixot. Estem molt lluny i ens hem de guiar per les informacions que ens arriben, tenint sempre present que nosaltres som occidentals i cristians. Vós ereu molt jove i les

no vàreu viure la nostra guerra. Aquí vam viure un episodi que s'hi assembla una mica a la guerra del Vietnam. També aquí s'hi van jugar els interessos polítics o ideològics de les potències estrangeres i, mal que mal, va triomfar la concepció cristiana. Us imagineu que hauria passat si haguessin guanyat els rojos?

- No, no m'ho imagino. I no estic d'acord amb les definicions, ni amb la ~~defi~~ comparació que fa. Vostè m'acaba de dir que considerava el problema del Vietnam d'una manera massa simplista, i ara...

- Deixem-ho, Pons! No tinc ganes de discutir i menys sobre un tema que vós desconeu.

Esclafava violentament la punta del cigarret dins el cendrer, com si pretengués apaivagar amb aquella acció la ira que li havia provocat la meua rèplica. Va agafar la capseta de cuir i en pinça un altre cigarret. Jo m'estava posant neguitós i pressentia que aquella conversa tindria derivacions perniciosos per a la meua situació. Vaig pensar que m'estava provocant i que qui sap si em volia posar a prova. Mai no m'havia encarregat la redacció de cap article sobre política internacional. La meua especialitat era l'economia i sols, ara i adés, m'ocupava de redactar alguna nota política, sense signar-la, en base a cables de les agències. Per què havia escollit el problema del Vietnam, si és que volia valorar la meua capacitat en aquella matèria, quan resultava un problema tan complex que, ~~ad~~huc un periodista més bregat i, sobretot, més coneixedor del tema, s'hauria sentit engavanyat en tractar-lo?

Encengué el cigarret i prosseguí dient, novament calmat, amb el to habitual i fred:

- Vull que us limiteu a fer una ressenya dels fets, que doni la sensació d'una absoluta objectivitat, i que acabeu la nota amb unes consideracions que deixin ben clara la importància que té que la nostra So-

cietat continuï fonamentada en els principis que regeixen el món occidental: la democràcia i el cristianisme.

Emmudí i, durant una bona estona, jo tampoc no vaig dir res. La claror que es filtrava per les persianes americanes, que cobrien totalment la finestra, s'havia anat esmorteïnt i al despatx tot havia pres una tonalitat grisa, sense relleus.

- M'heu entès, Pons? - va dir, al capdavant, amb hostilitat -. Heu estat un col.laborador excel.lent durant tots aquests anys - afegí, tot seguit, procurant suavitzar el to i fer-lo més cordial -, i voldria tenir-vos al meu costat molts anys més. D'altra banda, he notat que sou intel.ligent i he pensat que és una llàstima desaprofitar la passió que endevino sota la freda terminologia que empreu en els vostres articles sobre economia i, per consegüent, voldria encarregar-vos d'una manera permanent la secció de política internacional. Sabeu emprar el to més convincent, sense ser demagògic, que estic segur haurà de conquistar nous lectors i complaurà en aquells que fa molts anys que ens llegixen. Naturalment, això comporta un augment de sou bastant considerable.

Va fer una pausa, mentre encenia un altre cigarret i m'atansava la capsa. Jo vaig rebutjar la invitació amb la mà.

- Però, vull fer-vos una reflexió - em va dir, després -. Aquestes idees que us bullen al cap, i que encara no heu acabat de pair, procureu bandejar-les i, si per cas, utilitzeu-les ben dosificades i convenientment esterilitzades en els vostres articles, però solament com si fossin una espècie exòtica i molt picant, de manera que pugui atraure a paladars avesats als plats forts cap al nostre diari. Però, ja ho sabeu: al final, ha de predominar la noció del món que a nosaltres ens han inculcat de petits, i que haurem, més ben dit, hem de preservar

"La nostra herència és una covardia. No hi ha més per als nostres fills, per als vostres fills.

- Miri, senyor Cervera...

- No digueu res! - em tallà, bo i fent un gest amb la mà. Fità el rellotge de polsera i prosseguí dient -: Es tard. Ara, aneu-vos-en. Estudieu bé el material que us vaig fer preparar, esbosseu el primer article i porteu-me'l.

Em vaig alçar. Durant un segon, em vaig quedar allà dempeus, indecís.

- Bona nit, Pons!

"En els darrers cent anys hem creat, en el món occidental, una riquesa material superior a la de qualsevol altra societat en la història de l'espècie humana. Però hem trobat el mitjà de matar milions d'éssers humans per un procediment que anomenem "guerra"

"En aquest moment, a l'any 1955, estem preparats per a un carnatge en massa que, si sobrevenia, ultrapassaria totes les matances que l'espècie humana hagi realitzat fins ara."

Erich Fromm

"Es indispensable que la humanitat formulí un nou mode de ~~vivre~~ pensament si vol sobreviure i atènyer un pla més elevat."

Einstein

no m'hi avine i, ale "La mentida heroica és una covardia. No hi ha més

- Això et perjudica un heroisme al món: viure el món tal com és,

- Sí. Segurament i estimar-lo" de soc comunista i que per això se
m'ha descompallat, de mí.

Romain Rolland

- Qui sap? Potser només et deixi al lloc que tens ara.

- Ho dubto. No m' "Es l'existència d'aquests enormes camps de con-

- Que passen fer, concentració en temps de pau que són les regions sub-

- M'hauré de donar desenvolupades, allò que fa que les estadístiques

no i, un lloc d'emp dels organismes especialitzats de les Nacions Uni-

- Això representades revelin el fet espantós que, al bell mig del

- Que la farem l'egle XX, els dos terços si més no de la humanitat

- Precisament ara viuen sota un règim alimentari deficient, és a dir,
com se'n van els diren estat de fam crònica."

- Sí, no cal que m'ho expliqui Josué de Castro

- Però que potser estem exagerant les coses, Joan.

-... i tot això tindrà un premi, comprens? Un "considerable aug-
ment de sou"! ... potser sense renunciar als teus principis...

- Però vols dir que no podràs fer prevaler les teves idees? Tu saps
com dir les coses... intermèdia malament. Seria qüestió d'aprofitar...

- M'ho ha dit ben clar, nena! Sembla que m'hagi volgut posar a pro-
va, o que vulgui posar-me en evidència. Es un reaccionari repugnant!
"La democràcia i el cristianisme"! El que vol és vendre més diaris, i
sap que si dona un to més liberal al seu pasquí, aprofitant-se de la
nova llei de premsa, no es comprometrà i s'atreurà una bona quantitat
de lectors. Aquest sap nedar i guardar la roba!... Doncs, no ho faré!

- I què passarà? empressar-me l'illurement, contribuïrien molt poc, o

- M'imagino que m'acomiarà. Aquest deu ser el seu projecte. O no
m'avinc a les seves maquinacions, i en aquest cas em toca un premi, o

11 10

ra... al no els puc convèncer expressant obertament la meva
no m'hi avinc i, aleshores, al carrer!

- Això et perjudicaria molt. Els altres diaris...

No... potser...
- Sí. Segurament farà córrer que sóc comunista i que per això se
n'ha desempallegat, de mi.

- Qui sap? Potser només et deixi al lloc que tens ara.

- Ho dubto. No m'ho hauria plantejat d'aquesta manera.

- Què penses fer, doncs?

Perquè...
- M'hauré de dedicar en una altra cosa. Parlaré amb la gent que co-
nec i, un lloc d'empleat, no crec que sigui difícil de trobar.

- Això representarà una baixa en el sou.

- Què hi farem! Faré hores extraordinàries!...

- Precisament ara que les nenes comencen d'anar a col·legi! Ja saps
com se'n van els diners. Unes sabates...

- Sí, no cal que m'ho expliquis!

- Penso que potser estem exagerant les coses, Joan.

- Potser, sí!

- No podries... potser sense renunciar als teus principis...

- Ja saps que estàs insinuant, oi?

- No, Joan, no m'interpretis malament. Seria qüestió d'aprofitar...

No ho fas ara? No procures dir tot el que ~~pots~~ vols, ni que sigui en-
tre línies?

- Però, això, és diferent. Això seria fer-me còmplice de tota la

conxorxa internacional. Seria com una mena de traïció al poble viet-
namès. Seria la meva traïció, comprens? Mira, nena, en aquest cas es
pot aplicar l'ètica que preconitzava en Camus, saps? Jo sé que els meus
articles, si podia expressar-me lliurement, contribuirien molt poc, o
gens, a donar una sol·lució al problema del Vietnam, o sigui que jo no
podria fer acabar la guerra, però sí que puc deixar de sumar-hi la me-

va traïció, si no els puc escriure expressant obertament la meua
solidaritat. No, nena, no podem ser tan egoistes, en aquest cas.
No podem pensar solament en nosaltres. T'imagines que devia sentir
el teu pare, quan les democràcies es van afermar al principi de la
famosa "no intervenció", durant la guerra dels Tres Anys? Amb la
premsa de tot el món fent-li costat al Franco. No creus que es devia
sentir traït? Però allò que era més greu és que la premsa mentia.
Perquè a la traïció dels governants s'hi sumava la traïció inconscient
de l'opinió pública. I això és el que jo no vull fer ara. No vull su-
mar-me a la gran mentida.

- Però tu com saps qui té raó? És que els comunistes no en diuen

de mentides?

- Per a mi l'únic que té raó és el poble del Vietnam, dels dos

Vietnams: el del nord i el del sud. Perquè és l'única víctima en una
contesa en la qual s'hi debaten uns interessos aliens als seus.

- Potser ho simplifiques massa...

- Això mateix m'ha dit el senyor Cervera. Es veu que hi dec tenir

tendència a simplificar les coses!

- No t'enutgis! Volia dir que des del moment que es va produir la
lluita ...

- ... hi devia haver una causa, abans de la intervenció americana.

És això el que vols dir?

- Més o menys...

- Evidentment, al principi el Vietcong era un moviment nacionalis-

ta de tendència esquerrana. Potser una mica semblant al d'en Castro.

Els americans han estat els responsables que la qüestió es convertís

en una lluita entre comunisme i això que avui s'anomena "món lliure".

Per a mi, sols hi ha un valor a defensar: l'home. Quan en nom d'una

idea

- Han sopat bé les nenes?...

idea, d'un credo polític, religiós, o del que sigui, se saquifiquen éssers humans com si fossin insectes, no hi ha alternativa ni justificació; cal estar al costat de les víctimes, tant se val que els botxins siguin russos, xinesos, nord-americans o nazis, i tant se val que ens prometin uns paradisos hipotètics aquí a la terra, com al cel, després de la mort. Si els nazis van ser jutjats com "criminals de guerra" pel carnatge de jueus als camps d'extermini, com hauriem de titllar els responsables del llançament de les bombes atòmiques a Hiroshima i Nagasaki? Com hem de titllar els qui han tirat les bombes de "napalm" al Vietnam? de l'home? No és aquesta una idealització més

- Però, tot això... recordant-la, que qualsevol dels programes socia-

- Sí, ja ho sé! No em diguis que ja ho sap tothom! tota la dignitat

- Està bé, Joan. No et creguis que estic en contra de les teves opinions. Ara dormim, que deus estar cansat. Fes el que creguis que has de fer. No t'has d'enfadar, perquè et... s'actua d'una manera justa.

- No m'enfado, nena. Però hi ha coses que les considerem tan sabudes que, a vegades, pensem que no val la pena de repetir-les. El que passa és que si són veritat, les hem de repetir tantes vegades com calgui, mentre les circumstàncies, o la "conjuntura històrica", com es diu ara, les facin vigents. I seran vigents mentre la dignitat i la llibertat de l'home estiguin amenaçades, i hem de lluitar contra tots els raonaments dialèctics que pretenguin justificar l'irracionalisme i en el qual recolzen els actes que les posen en perill. hi ha un altre de

- Ets un idealista, Joan, i t'estimo, t'estimo, perquè ets un idealista, ja ho saps, semblant a la que deien que s'esdevenia a Alemanya?

- Només per això? a que no té escrupols a acceptar el sistema no-

- Per això, principalment, entre moltes altres coses. No em vols fer un petó? subdesenvolupats, o quasi? Sempre acabes ficant-te en

- Han sopat bé les nenes?...

En atenció. Però, cal lluitar. Si hi ha uns principis bàsics, si és que encara ens resta alguna escala de valors, hem de continuar lluitant, si més no per aquest principi, per aquestes valors. És clar que es pot equivocar. És possible que l'altre "De vegades, quan parlo així, voldria estar segur que tot el que dic és la veritat. Qui sap si pot ser lícit de bastir tota una ètica en la qual l'home estigui per damunt de tota altra consideració. Què és l'home, en definitiva, així en abstracte? És que quan hi ha en joc un ideal, no està en joc l'home també? Què vol dir estar a favor de l'home? No és aquesta una idealització més ideal, si val la redundància, que qualsevol dels programes socialistes o capitalistes? Demanes que siguin respectades la dignitat de l'home i la seva llibertat i això sols pot realitzar-se en ~~un context~~ amb prevalença de la justícia, i la justícia sols es pot aplicar en una societat estructurada d'una manera justa. Quin descobriment que has fet, Joan! I com caldria estructurar aquesta societat? Tothom parla de canvis d'estructures. Quines estructures? Però encara és més difícil saber com s'han de canviar. Per mitjà de la revolució? De quina mena ha de ser aquesta revolució? Bel·lica? Mitjançant la "guerra popular", preconitzada per la doctrina de Mao? Aleshores, la guerra del Vietnam és justificada i, per consegüent, ho són els carnatges. És el preu que cal pagar. El fi justifica els mitjans. O potser n'hi ha un altre de mitjà? Quin altre? L'evolució del capitalisme vers "estructures" més justes, semblant a la que deien que s'esdevenia a Alemanya? Aquesta Alemanya que no té escrúpols a acceptar el sistema modern de tracte d'esclaus, propiciant la migració d'obriers dels països subdesenvolupats, o quasi? Sempre acabes ficant-te en

un atzucac. Però, cal lluitar. Si hi ha uns principis bàsics, si és que encara ens resta alguna escala de valors, hem de continuar lluitant, si més no per aquests principis, per aquests valors. És clar que et pots equivocar. És possible que bastir tota una ètica amb aquests valors, no serveixi de res a la pràctica. És possible que manqui un programa d'acció. Perquè, a la llarga, sempre és un problema d'eficàcia. No és en certa mesura això, el que s'ha esdevingut amb l'ètica camusiana? No li ha mancat un programa d'acció? És que en Sartre, però, ha aconseguit marcar alguna fita més alta, en el terreny de l'eficàcia? O, que ha aconseguit en Bertrand Russell, amb la seva crida als intel·lectuals de tot el món, per tal de jutjar els actuals "criminals de guerra"? I les marxes pacífiques de protesta d'alguns ciutadans de "consciència", a les capitals dels països més civilitzats? O bé, la darrera encíclica del Papa Pau VIè., "Populorum Progressio"? Té algun pes, encara, tot això en el procés històric que vivim? Quantes preguntes difícils de contestar! I si et poses a analitzar quina mena d'homes són els qui realment porten les regnes en aquesta conjuntura històrica, n'hi ha per a clavar-se un tret! Això: en quin país del món trobarem assegut a la cadira presidencial, dictatorial o reial, o el que sigui, un home que pugui comparar-se intel·lectualment amb en Russell, Sartre, Camus o qualsevol altre cervell similar? No serà que els intel·lectuals no serveixen per a governar? Tots plegats potser no són - o hauria de dir "som"? - res més que una colla d'idealistes. Amb tots aquests escrúpols! Hauríem de crear una escola per a intel·lectuals, on els sotmetessin a una mena d'entrenament semblant en aquell al

qual se sotmet els elements de les Forces Especials nord-americanes. Una especie de "Centre John F. Kennedy d'Estratègia Especial" per a intel·lectuals. Com es podria anomenar? Caldria cercar un exponent de la intel·ligència. En Johnson. "Centre Lyndon B. Johnson d'Es..." No fotis conya! Diuen que una bona part de l'entrenament dels homes de les Forces Especials, a part d'una preparació física extraordinària, consisteix a inculcar-los una ferria doctrina dogmàtica, els punts principals de la qual són: anticomunisme, defensa de la "civilització occidental" -potser el senyor Cervera n'ha seguit algun d'aquests cursos- i defensa de la llibertat. Almenys amb els intel·lectuals es podrien establir aquesta "assignatura". A ells no els cal que els inculquin ideals pre-fabricats, condicionats i no virulents. Aquests comandos especials són com una mena de robots, com uns zombies: un cop el cos està ben preparat, s'instil·la dins el cervell la dosi adequada de propaganda política i se'ls condiciona per tal que no puguin pensar pel seu compte, no fos cas que les idees inculcades produïssin l'efecte contrari. Als intel·lectuals, doncs, se'ls hauria d'endurir, se'ls hauria d'eliminar la sensibilitat, se'ls hauria... i, aleshores, què en quedaria? Un agent preparat per a ingressar a Spartanyburg, al campament del "Centre John F. Kennedy d'Estratègia Especial". No. No hi ha res a fer! O ~~nix~~ s'és una cosa, o s'és l'altra. Si el senyor Cervera pensés com jo, no seria al lloc on és i no tindria els "calés" que té. És així aixà! Per això, de vegades, penso que no val la pena. El senyor Cervera té raó i la meva dona també: són un ingenu i un idealista.

lluita entre el comunisme i la "civilització occidental" i ha, ha!
Això és igual com quan, un cop descoberta Amèrica, els espanyols

Què en traurei si em nego a escriure aquests articles? El senyor Cervera em dirà que no li sóc de la utilitat que ell precisa, que no pot aprofitar apropiadament la meua capacitat i se le agraden los servicios prestados i a descapollar micos a les Filipines! Això, si no li augmenta la pressió i no em clava una puntada de peu al cul! Què hauran guanyat els vietnamesos? Perquè, la cosa és així, cal mesurar-ho tot d'acord a l'eficàcia. Els pobres "viets" continuaran morint com les mosques, jo m'hauré d'ajupir uns quants graus més, fent reverències -què bo que és aquell conte d'en Torres! O és d'en Macià?... "La Reverència", es diu-, per tal d'obtenir una feina "digna" i les meves nenes aniran sense sabates... La Marta... Pobra Marta! Segur que encara deu estar desperta, també. Quin dret tinc jo a sotmetre la meua família a tots aquests sacrificis? Qualsevol empleat o qualsevol obrer fa la seva feina i, si s'enquimera pel problema del Vietnam, no sent cap mena de càrrec de consciència pel fet de no poder expressar els seus sentiments de solidaritat amb aquella gent, i si no s'enquimera... Tant se val, que se'n vagin a la merda tots plegats! Quina diferència hi ha entre un intel·lectual i un obrer? No són homes iguals? No els hauria d'afectar de la mateixa manera, en la mateixa proporció, el sofriment d'uns altres homes, de qualsevol latitud de la terra, ni que tinguin un color diferent? I què sé jo que en pensen els obrers? Però, si calen, no són igualment responsables? Sí, és clar, tot allò de la instrucció... Tenint això en compte, imagina't què en deuen pensar els "viets", l'home del poble del Vietnam, de tota aquesta lluita entre el comunisme i la "civilització occidental"! Ha, ha! Això és igual com quan, un cop descoberta Amèrica, els espanyols

anaven a "civilitzar" i a "cristianitzar" els ~~els~~ màies i els
inques... La leyenda negra! ... I d'aquesta, de llegenda, com
en diran, temps a venir? No n'hi ha per a engeggar-ho tot a la
merda? És tan absurd! Fins i tot, o principalment, és absurd que
jo, un català que no tinc ni el dret de poder presentar-me al
món com a tal, mancat dels drets més elementals, com a home i
com a ciutadà, m'hagi de preocupar d'uns problemes que de cap
manera no puc solucionar i que, llevat l'aspecte humà de la
qüestió, em són tan incomprensibles com ho podrien ser uns pro-
blemes de física nuclear. I ara, encara estic dubtant si escriu-
ré aquests articles o no. Si m'avinc a escriure'ls d'acord a les
exigències del senyor Cervera, de fet, quin mal els pervindrà
als malhaurats vietnamesos que ja no estiguin soffrint? En canvi,
jo opto per la possibilitat de fer-me un nom i de guanyar unes
bones pessetes més, que bona falta ens fan, oi, Marta? Final-
ment es deu haver adormit. On trobaria una dona més comprensiva
que la meua Marta?... Ella té una fe incorruptible en mi... sem-
pre pensant en les nenes... jo, ara, els he de demanar... els
he de demanar... aquests... sacrifici... per què... per què...
per què...

... la marta planxa un vestit enorme gruixut feixuc no el
pot moure quasi l'ajudaré s'ha d'inflar no el pot planxar
perquè és tan gran pesat feixuc i s'han d'inflar aquests
vestits així no pesa jo t'ajudaré inflem-lo així si no
no el pots planxar veus cal inflar-lo vine jo t'ajudaré

i el vestit gruixut feixuc s'inflarà com un globus enorme
un globus magnus un globus aureus i tu el podràs planxar
allisar aplanar veus tu l'infles així i jo t'ajudo ara el
vestit gruixut feixuc esdevindrà lleuger balder veus com
s'infla el globus magnus aureus i ara s'alça si l'infles
més mentre no exploti perquè ara a veure si explota o re-
bota però infla infla a veure si explota bota o explota
bufa bufa a veure si salta com una baldufa ara el globus
magnus aureus s'engrega envers els nimbus i ambdós pujarem
vers el cel nimbós plujós merdós perquè ara ja no bota
rebota ara sols EXPLOTA a veure si explota rebota deia i

- Joan ara ha explotat el globus magnus aureus enmig dels nimbus

- Ah! i cau el vestit gruixut feixuc i els coloms surten de dins

- Un el globus magnus aureus i volen pel cel nimbós plujós mer-

- Si dós volen volen com ocells petarrells però són coloms

- No blancs no passarells petarrells i volen volen i el vestit

- Jo el gruixut feixuc ha quedat lleuger balder damunt les llambor-

- Bona des sordes que formen el carrer escaquer a veure si explota

- Ha rebota deia i ara al mig del carrer escaquer damunt les

d'adornar-llambordes sordes el vestit lleuger balder sembla un Bombyx

- No el mori gegant i comença a moure's per les llambordes sordes

amb moviment peristàltic i la marta salta salta i el cuc

- Bona gruixut feixuc alça el cap al cel cobert de cúmulo-nimbus

i ja no sembla tan nimbós plujós merdós perquè els coloms

semblen cúmulus magnus i volen volen lliurement lentament

i el Bombyx mori gegant vol encalçar-los rabiüt i s'empen-

ya i renega i blastoma el cuc gruixut feixuc rabiüt i vol

estrenyer un colom i s'ennuega i entona la pluja de cops
que li etziba la marta que salta salta veus jo t'ajudaré
marta salta salta però tinc els peus clavats a les llam-
bordes sordes de l'escacuer carrer i no em puc moure mou-
re i mentre la marta salta salta i etziba una pluja de
cops el Bombyx mori s'estira s'estira i jo no em puc mou-
re moure i obre la boca i encalça els coloms cumulus mag-
nus i jo no em puc moure moure moure...

plum, sense parar mai, fins que, un cop ben esgotat, pogués ajagar-se
damunt un bon co plume i, fitant al llargor viatjar dels nivells
per antena de les branques, en fos possible d'oblidar-se de la
gue - Joan, Joan! Què tens, Joan? La misèria, de la ignorància, de
la - Ah!... Estava somniant, amor. tures, dels assassinats, de totes
les - Un malson. damunt l'existència de l'home. Macapar...
Fug - Sí. T'he despertat? un experimento una d'aquestes arrels, des
est - No. M'acabava de llevar a acotxar les nenes. La Glòria rondinava...
van - Jo no les sento mai! Si la simple constatació de l'absurd de
l - Posat de costat, així no somniaràs. ar la solució, o pseudosol-
eis - He estat una bona estona rumiant sobre això del Vietnam, abans,
d'adormir-me, i és clar... doncs d'aquell absurd, s'ha de revoltar
en - No hi penses més. Demà tindràs tot el dia per a pensar-hi. Bona
nit. r aquesta existència en qualsevol encara més absurd; i és natural
que - Bona nit. gida devers paradisos imaginaris. Paradisos que van
des del serià radiofònic, o televisiu, fins en aquells que eren dins
la ment i'hoia l'Imagge, passant per la vasta gamma d'expansions
en Quan em vaig despertar, em sentia esclafat al llit i tenia mal de
cap, el cos adolorit. La Marta ja feinejava per la cuina, preparant

el desdormir. Les nenes garlaven, al llit, com dues cotorretes.

La meua natural disposició a veure les coses negres, en matins com aquell, s'accentua i, a vegades, bon punt m'acabo de despertar, desitjaria no haver de veure ningú, ni els meus. Voldria encauar-me sota els llonçols i prosseguir dormint durant hores i hores, o bé, fent un gest i recitant unes paraules màgiques, poder trobar-me, de còp, traslladats al cim d'una muntanya, per a caminar entre els pins, sense parar mai, fins que, un cop ben esgotat, pogués ajaçar-me damunt un tou de pinassa i, fitant el llangorós viatjar dels núvols per entremig de les branques, em fos possible d'oblidar-me de la guerra del Vietnam, de la fem, de la misèria, de la ignorància, de la injustícia, del dolor, de les tortures, dels assassinats, de totes les amenaces que planen damunt l'existència de l'home. Escapar... Fugir... Segurament que quan experimento una d'aquestes crisis, dec estar a punt d'enfilar la ruta que mena a la bogeria. Dec estar covant una mena de neurosi. Si la simple constatació de l'absurd de l'existència humana, ens mena a considerar la solució, o pseudosolució -perquè Camus ja va demostrar que no soluciona res-, del suïcidi, per força quan hom té consciència d'aqueix absurd, s'ha de revoltar en veure la irracionalitat dels grups de poder que malden per convertir aquesta existència en quelcom encara més absurd, i és natural que cerqui la fugida devers paradisos imaginaris. Paradisos que van des del serial radiofònic, o televisiu, fins en aquells que crea dins la ment l'àcid lisèrgic, passant per la varia gamma d'experiències sexuals, amanides, de vegades, per l'alcohol o les drogues.

Si en algun moment, l'home ha viscut en harmonia amb la naturalesa, amb el món que l'envolta, degué ser en els primers estats racionals d'autoconsciència. A mida que s'anà adonant, que va anar tenint noció, de l'absolut de la mort, degué començar a lluitar per tal de transcendir-lo, aqueix absolut. D'ací que hagués de recórrer sempre, i ben aviat, a imaginar premis i compensacions que rebria després de morir, o comença de pensar en l'establiment d'un món més just en aquesta terra. Quan ha deixat de creure en aquests paradisos, li ha calgut cercar-ne de nous i, aleshores, ha hagut de recórrer als estimulants artificials, perquè fins i tot la imaginació se li ha atrofiat. Però se li ha atrofiat per a la creació de nous somnis; en canvi, per a la creació de coses concretes, la capacitat d'inventiva de l'home sembla tot just encetada. Podrà el pensament científic resoldre la dicotomia, per a la resolució de la qual, l'home es veu forçat a mantenir una lluita eterna? Aconseguirà resoldre per aquest mitjà el problema de la seva existència? Vaig pensar que solament ho podrà resoldre si aconsegueix que el progrés científic es posi al seu servei i l'ajudi a crear un món nou, però un món humà en el qual l'home pugui retrobar l'harmonia que va perdre en deixar l'estat en que l'instint determinava l'acció: l'estat prehumà. Aquest, però, no sembla ser el camí que segueix l'home actual. Enlloc de servir-se'n, del progrés científic, per a construir aqueix món nou, se'n val per a destruir-ne les bases sobre les quals l'hauria d'edificar: es destrueix a si mateix. Els avenços de la tècnica i de la ciència són posats al servei dels cervells que pretenen establir l'harmonia perduda per mitjà del retorn a estats prehistòrics, substituint

~~El món nou~~

l'instint per les màquines electròniques, eliminant els sentiments i fent renéixer els atavismes més brutals, reduint l'home altre cop en l'animal deshumanitzat que havia estat, reculant, així, els centenars de milers d'anys que tardà en néixer l'Home.

- Joan, què faràs tard! - em cridà la Marta. Faré tard, per què? On faré tard? A les portes de la mort hi arribaré, quan sigui l'hora, sense ni una dècima de segon de retard. Sempre anem amb presses! Per què correm? Per tal d'atansar-nos més de pressa a la mort? Evidentment, tenia un mal dia.

Em vaig llevar, vaig calçar-me les sabatilles, després de cercar-les una bona estona per sota el llit, i me'n vaig anar cap a la cambra de bany. Allò de les sabatilles, era fatídic. Cada vespre, la Marta, abans de ficar-se al llit, començava d'anar amunt i avall, tot preparant la roba de les nenes, o bé penjant la meua camisa acabada de planxar a l'armari, -que està situat a la banda on dormo jo, i puntada de peu cap aquí, puntada de peu cap allà, les sabatilles a passeig! Mentre obria l'aixeta del lavabo, després d'haver orinat, em vaig mirar al mirall. No feia bona cara. Els ulls enfonsats, encara ho semblaven més, per mor d'unes bosses que se m'hi ~~feien~~ han fet a sota, d'un quant temps ençà. El cabell, cada dia més escàs al mig del cap, als polzes ja feia temps que blanquejava. El bigoti també era cobert per les neus del temps. "Las nieves del tiempo platearon mi sien"... xim-pom!...

- Es pot "pazar"?...

Era l'Elvireta, la menuda. Li mancaven les dues dents del davant la cosa que l'"arquero solitari" podia arrabassar-me'n un dels nous i

i parlava una mica farfallosa. Jo qui es moriria primer. Arribaria

un - Bon dia, "pade"! Mirall ja no reflectiria la meua imatge, i en

vaig - Bon dia, patufeta! de beny sense mi, però com si en aquell mo-

ment - Vaig a fer un "diu". ella "canta", com si no la pogués veure real-

La història de cada matí. Després li tocaria a la Glòria, que devia estar barallant-se amb sa mare, perquè no es devia voler llevar.

Em vaig rentar la cara i, mentre m'eixugava, em vaig tornar a mi-

rar al mirall. Darrera meu, més avall, vaig veure-hi reflectida la

imatge de l'Elvireta asseguda a l'inodoro. M'estava fitant, amb els

seus ulls d'esquirol i, quan va veure que l'esguardava, em va som-

riure, ensenyant l'esboranc on li mancaven les dents dues dentetes.

Em va cridar. exactament que ha passat, s'estimava que el papa

- Papa! - va fer dir, i a mi se'm va fer un nus a la gola.

No sé per què em van passar pel cap tantes coses, en aquell mo-

ment! Vaig veure les caretes, obscures, d'ulls orientals, d'aquelles

criatures vietnameses que solien il·lustrar els reportatges que ha-

via estat llegint el dia abans... qualsevol d'aquelles caretes tris-

tes, famolenques, podien haver estat les de les meves filles...

quants pares devien haver sentit aquella veueta cridant "papa", en

una altra llengua, però amb el mateix to, i ara, en aquell mateix mo-

ment, potser queien trespassats per una baioneta, o desapareixien

esmicolats per l'explosió d'una bomba de fragmentació... quantes cria-

tures devien desaparèixer, també, diàriament?... quantes mares?...

La idea de la mort m'estava obsessionant. les meves filles

Vaig pensar, també, en la meua pròpia mort. No vaig voler acceptar

la idea que l'"arquer solitari" podia arrabassar-me'n un dels meus i

vaig preferir pensar que seria jo qui es moriria primer. Arribaria un dia en què aquell mirall ja no reflectiria la meua imatge, i em vaig imaginar la cambra de bany sense mi, però com si en aquell moment jo no hi fos en "aquella" cambra, com si no la pogués veure realment, i fins i tot tocar-ne les parets i les coses, i me l'hagués d'imaginar. Vaig veure-hi l'Elvireta allà asseguda, però jo no hi era. És clar que, quan això passi, vaig pensar, tampoc no la veuràs la cambra de bany orfe de tu. I tot s'esdevindrà sense tu, i al principi la Marta sentirà un dolor immens, irreparable, inconsolable, absolut; li semblarà que mai no podrà acostumar-se a la idea de no veure't més, mai més, de no abraçar-te més, de no tenir-te més... i les nenes, sense capir exactament què ha passat, s'estranyaran que el papa no torni al vespre, com abans solia, i no entendran massa bé les explicacions que els donarà la Marta... i preguntaran... i, un dia, quan vegin una foto en la qual hi sigui jo, exclamaran: "El papa!"... els amics, algun se sentirà molt afectat, suposo, i potser algun dia encara em recordarà, sobretot quan se'n mori algun altre, d'amic... però, mica en mica, el temps inexorable i pietós anirà estenent un vel per damunt la memòria de les persones que t'havien estimat, o conegut, o odiat... i tot serà, un dia, com quan encara no havies nascut...

— Puc entrar?

Era la Glòria. La Marta cridava nqsé què del col·legi...

Em vaig acotar i, cultivat, vaig abraçar les meves filles com si, realment, no les hagués de veure mai més. Elles, creient que jugava,

es van posar a riure i a fer-me petons i a desvabellar-me, fins que la Marta tragué el cap per la porta.

- Joan, no les entretinguis, que arribaran tard a col·legi!

I, què, que facin tard? I si ja fos mort i no les pogués abraçar les meves filles, què? Hauria volgut explicar-li què sentia en aquells moments, però no hauria sabut com fer-ho, i ella no m'hauria escoltat, atrafegada com estava preparant el desdjuní, llustrant les sabates de les nenes, en fi...!

Quan vaig tornar a la cambra de bany, després d'haver-me posat la camisa i els pantalons, per tal d'afaitar-me, les menudes ja m'havien deixat el camp lliure.

- Pren la llet, Glòria! - feia la meva dona, al menjador.

- No en vull de llet, mare! - protestava la nena -. No m'agrada! Està massa blanca!

Tant se val! Si li posa més "nescafè", tampoc no se la prendrà, vaig pensar. Com sempre! I pensar que hi ha tantes criatures que es moren de fam. De fam! Quin món de merda!

Vaig començar d'afaitar-me. El zumzeig de l'afaitadora elèctrica em va aïllar durant una estona de les remors domèstiques. Havia estat evitant de pensar directament en el problema amb el qual m'hauria d'acarar aquell matí mateix, bon punt arribés a la redacció. Els famosos articles! No estava massa segur d'haver pres una decisió definitiva, abans d'adormir-me. Però, em semblava que m'havia decantat cap al "tant se val". Sí, home, tant se val tot! Aquest és un dels principis de la nova moral. L'ha adoptat tanta gent, perquè, doncs,

no el puc adoptar jo? Prepararé l'esbós de l'article d'acord amb les exigències del senyor Cervera, i que se'n vagi tot a la merda. Es posarà tot cofoi, i se li inflarà una mica més la panxa. Somriurà i semblarà que em faci l'ullet. I realment me'l farà, l'ullet. Així em convertiré en el seu còmplice. És clar, si no palpem els resultats, ens sembla que no passa res. Potser si fos venedor d'una casa d'acers i anés a oferir els productes de la firma a una fàbrica de canons, podria sentir remordiments. Vols dir que en senten de remordiments els qui subministren el material per a n'aquesta guerra? En fi, és una suposició. Però, quina repercussió tindran els meus articles? No s'han de tenir tants escrúpols. Diu que arriba un moment a la vida de tot home en què li cal prendre una decisió capdal. Doncs bé: aquest és el moment de la meua gran decisió! I és evident que això no és una frase retòrica. No, no ho és. He de prendre una decisió... Sí... l'he de prendre...

Jordi Arbones

Llena "Per comprendre..."

Opta al Premi Joan Santumà de 1967

Inglès a l'Institut Joan Santumà de 1967